

حقوق تجارت

در حفظ دفاتر تجاری

قانون حفظ دفاتر را اقل برای مدت ده سال لازم دانسته پس مطابق قانون نگاهداشتن دفاتر در مدت ده سال برای تجار اجباری است و بعد از این مدت تاجر الزام در نگاهداشتن آن ندارد و علت آنست که اولاً گستر اتفاق می افتد که نسبت به معاملات تجاری که در دفاتر تجار ثبت میشود اختلافاتی بعد از ده سال پیدا شود.

دوم آنکه الزام تجار به نگاهداری دفاتر خود بیش از ده سال باعث تراکم آنها خواهد بود - قانون مبداء ده سال را نیز معین کرده و در قسمت اخیر ماده ۱۳ - از ختم هر مالی الی ۱۰ سال مقرر شده است.

هر چند تاجر مکلف نیست که بیش از ده سال دفاتر خود را نگاهدارد ولی هر گاه پس از انقضاء مدت مزبور دفاتر را حفظ کرده باشد در صورت لزوم البته در محضر محاکم از آن استفاده خواهد کرد و مطابق ماده ۷۹ اصول محاکمات حقوقی (آزمایش) هر گاه یکی از طرفین دعوی بدفاتر تجاری طرف دیگر استناد کند دفاتر باید در محکمه ابراز شود.

بر حسب این ماده اگر ده سال از تاریخ ختم دفتر گذشته باشد و تاجری که بدفتر او استناد شده است دفتر خود را ارائه ندهد (بمنوان عدم الزام قانونی در نگاهداری دفتر بعد از مدت مقرر) و از ارائه دفتر استنکاف کند عذر او مسموع خواهد بود.

در ضمانت اجرائی راجع بدفاتر تجاری

قانون تجارت هم برای نگاهداری دفاتر و هم برای رعایت مقررات مربوطه بان ضمانت اجرائی معین کرده

و اگر تاجری دفتر نداشته باشد در صورت ورشکستگی مطابق فقرة ۳ از ماده ۳۵۹ قانون تجارت ورشکسته بتقصیر اعلام خواهد شد.

چون داشتن دفتر برفع خرد تجار است که ترا اتفاق می افتد که تاجر دفتر نداشته باشد ولی بیشتر تجار در دفاتر خود ترتیباتی را که مواد ۱۱ و ۱۲ قانون تجارت رعین کرده است رعایت نمیکنند یعنی دفاتر لازم را ندارند و حتی ترتیب تاریخ معاملات را رعایت میکنند جای سفید باقی نمیگذارند در حاشیه پایین ستونها نمیتوانند و اگر اشتباه رخ نماید آنرا حاکم نمیتوانند و بتصدیق محکمه نمی رسانند.

برای این نکته نیز قانون ضمانت اجرائی مقرر داشته و ضمانت مزبور عبارت از اینست که اولاً در صورت توقف تاجر را ورشکسته بتقصیر دانسته و ثانیاً مطابق ماده ۱۴ دفاتر مزبوره را بر علیه تاجر مقیم شناخته

- ۸ -

شرکتهای تجاری

امروز اغلب تجارت های عمده توسط شرکتهای تجاری بعمل می آید حال باید دید بشرکت بطور کلی چیست و شرکتهای تجاری کدامند؟

شرکت بطور کلی عبارت از اجتماع است که عده ای برای مقصود مشترکی تشکیل میدهند. تشکیل این قبیل اجتماعات ممکن است برای مقاصد مختلفه باشد مثل اجتماعات سیاسی، مذهبی، صنعتی، ادبی، علمی اجتماعات خیریه و اجتماعات مربوطه به امر تجارت.

قانون مدنی و قانون تجارت بهیچوجه نظری بشرکت
 باین معنی وسیع ندارند و اجتماعات یا شرکت های سیاسی
 و مذهبی و صنعتی و ادبی و خیریه از موضوع بحث آنها
 خارج و تابع قوانین اداری میباشند ، قوانین مربوطه به
 شرکت ها را قسمتی در قانون مدنی از ماده ۵۷۱ بهمد
 و قسمتی در قانون تجارت از ماده ۲۰ بهمد میبایم .

در قانون تجارت ایران تعریف جامعی برای شرکتها
 دیده نمیشود ولی ماده ۵۷۱ از قانون مدنی شرکت را
 چنین تعریف میکند شرکت عبارت است از اجتماع حقوق
 مالکین متعدد و رئیس واحد این تعریف شامل شرکت
 های حقوقی و تجاری هر دو میگردد زیرا چنانچه
 مذکور افتاد در قانون تجارت تعریفی برای شرکت
 دیده نمیشود .

چون غالب شرکتهای تجاری بر حسب قسمت اول
 در نتیجه عقد تولید میشود شرکت تجاری را میتوان بترتیب
 دیگری تعریف کرد و آن عبارت از عقدی است بین دو
 یا چند نفر برای استفاده از منافع شیئی که شرکاء بایکدیگر
 تهیه کرده اند منعقد میگردد .

بنابراین تعریف :

اولا - تمام شرایط اساسی برای صحت هر عقدی
 لازم است و در شرکت نیز باید موجود باشد .

ثانیاً - اصولاً و بر حسب استنباط از ماده ۵۷۵ قانون
 مدنی هر شریکی باید در شرکت سهم داشته و مقصود از آن
 استفاده از منافع سهم خود باشد .

هر شریکی باید در شرکت سهمی داشته باشد -
 سهم الشرکه تمام شرکاء لازم نیست که وجه نقد باشد بلکه
 ممکن است شریکی امتیاز نامه یا عمارت خود را بجای سهم
 الشرکه در شرکت بگذارد ولی در هر صورت ذی سهم
 بودن از شرایط اساسی است چه اگر یکی از اعضاء بدون
 داشتن حصصی در شرکت از منافع نصیبی ببرد آن را
 شرکت نمیتوان خواند و این عمل تحت عنوان هبه قرار
 میگیرد و کسی که سهمی در شرکت نگذاشته و از منافع
 غایبی میگیرد متهم نامیده میشود نه شریک .

شرط دوم آنست که منظور شرکاء از حصه هائی که
 در شرکت میگذارند جلب منافع بوده و مطابق ماده ۵۷۵
 قانون مدنی در ضرر شرکت نیز سهم شوند . بنابراین
 شرکتهای سیاسی و علمی و صنعتی و ادبی مشمول تعریف
 قانون مدنی و قانون تجارت نیستند و شرکت های تجاری
 محسوب نمیگردند .

هر گاه چند نفر متعهد شوند در صورتیکه ضرری
 برای شخص آنها پیش آید شرکاء مشترکاً تحمل آن
 ضرری را بکنند هر چند این متعهدم ظاهراً شرکتهای است
 که چند نفر در امری بنمایند لیکن شرکت معنی منظور
 نخواهد بود شرایط مذکوره شرایطی است که مختص بامر
 شرکت میباشد و این چنانچه ذکر شد در شرکت نیز باید
 تمام شرایط اساسی لازمه جهت صحت عقود موجود باشد ؛
 این شرایط بر حسب ماده ۱۹۰ قانون مدنی عبارت است
 از قصد و رضا و اهمیت و مشروعیت جهت و موضوع معین